

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**



Факультет історії, політології і міжнародних відносин  
Кафедра історії Центральної та Східної Європи і  
спеціальних галузей історичної науки

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ  
ІСТОРІЯ ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНОЇ ЄВРОПИ  
У ДАВНІ ЧАСИ І СЕРЕДНЬОВІЧЧІ**

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)  
Освітня програма «Середня освіта (Історія)»  
Спеціальність А4 Середня освіта (за предметними спеціальностями)  
Предметна спеціальність А4.03 Середня освіта  
(Історія та громадянська освіта)  
Галузь знань А Освіта

Затверджено на засіданні кафедри  
історії Центральної та Східної Європи і  
спеціальних галузей історичної науки  
протокол № 1 від 26 серпня 2025 р.

<b>1. Загальна інформація</b>	
<b>Назва дисципліни</b>	Історія Центрально-Східної Європи у давні часи і Середньовіччі
<b>Викладач (-і)</b>	Дебенко Василь Зеновійович, к. і. н., доц.
<b>Контактний телефон викладача</b>	(0342) 59-61-46
<b>E-mail викладача</b>	<a href="mailto:debenko.vasyl@cnu.edu.ua">debenko.vasyl@cnu.edu.ua</a>
<b>Формат дисципліни</b>	Очний/заочний
<b>Обсяг дисципліни</b>	3 кредити ЄКТС, 90 год.
<b>Посилання на сайт дистанційного навчання</b>	<a href="http://www.d-learn.pu.if.ua/">http://www.d-learn.pu.if.ua/</a>
<b>Консультації</b>	Консультації в день проведення лекцій/практичних занять (за попередньою домовленістю), або ж щосередини після занять з 13.30 до 17.00 в 611 аудиторії.
<b>2. Анотація до курсу</b>	
<p>“Історія Центрально-Східної Європи у давні часи і Середньовіччі” є важливою складовою частиною загального курсу всевітньої історії не тільки у вузі, але і в загальноосвітніх школах (6-11 класи). Хронологічно він охоплює події від початків етногенезу європейських народів та становлення державності у Центрально-Східній Європі і до завершення Середньовіччя, що супроводжувалося Великими географічними відкриттями, падінням Візантії, формуванням загальноєвропейського економічного ринку. Особливістю курсу є його багатоплановість і дискусійність теоретичних проблем, синкретичний характер розглядуваних подій та явищ, пропонованих студентам до засвоєння, порівняння процесів що відбувалися у сусідніх з українськими землями країнах, що дозволяє більш повно проаналізувати суперечності у вітчизняній історії.</p> <p>“Історія Центрально-Східної Європи у давні часи і Середньовіччі” – це дисципліна, яка вивчає політичні, соціокультурні, економічні процеси в конкретних формах і просторово-часових вимірах. Важливою особливістю курсу є те, що він зорієнтований на засвоєння і застосування студентами предметної спеціальності А4.03 Середня освіта (історія та громадянська освіта) теоретичних знань з ранньої історії центральноєвропейського регіону, усвідомлених умінь і навичок, необхідних для роботи в навчальних закладах середньої освіти.</p>	
<b>3. Мета та цілі курсу</b>	
<p><b>Мета дисципліни</b> “Історія Центрально-Східної Європи у давні часи і середньовіччі” полягає в тому, щоб, спираючись на методологічні принципи історичної науки, використовуючи найновіші здобутки історіографії, сформувати у студентів предметної спеціальності А4.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта) знання про головні етапи та події в історії слов'янських народів. Розглянути основні соціальні, економічні, політичні, етно-конфесійні та культурні процеси у східноєвропейському регіоні, проаналізувати труднощі, здобутки та специфіку в процесі формування державності у Центрально-Східній Європі у давні часи і середньовіччі.</p> <p><b>Структурно-логічне місце навчальної дисципліни</b></p> <p>Пререквізити (ОК, які передували вивченню дисципліни «Історія Центрально-Східної Європи у давні часи і середньовіччя»): «Давня і середньовічна історія України»; «Основи археології та історія стародавнього світу».</p> <p>Кореквізити (ОК, що паралельно ведуться з вивченням дисципліни): «Давня і середньовічна історія України»; «Історія середніх віків».</p> <p>Постреквізити (наступні ОК, які використовують матеріали дисципліни): «Історія України (середина XVI – XVIII ст.)»; «Історія Центрально-Східної Європи нового і новітнього часу»; «Нова історія країн Європи і Америки (XVI-XIX ст.)».</p>	
<b>4. Результати навчання (компетентності)</b>	

**Інтегральна компетентність.**

**ІК.** Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, що передбачає застосування теоретичних знань і практичних умінь з наук предметної спеціальності, педагогіки, психології, теорії та методики навчання, потребує інтеграції знань і прийняття рішень у практиці викладання історії та громадянської освіти в закладах загальної середньої освіти.

**Спеціальні (фахові) компетентності (СК)**

**СК2.** Здатність володіти змістом та методологією, категоріально-понятійним апаратом фундаментальних історичних дисциплін, знаннями сучасних наукових досліджень з історії, орієнтуватися в науковій періодизації історії.

**СК4.** Здатність інтегрувати набуті знання з історичних наук та громадянської освіти в самостійну систему, виявляти цілісність знань та умінь.

**СК5.** Здатність розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, володіти базовими знаннями української та світової культури в контексті готовності майбутніх фахівців до спілкування у мультикультурному середовищі на основі толерантності, діалогу і співробітництва.

**Програмні результати навчання (ПРН)**

**ПРН5.** Знати зміст і методологію, сучасні наукові дослідження базових історичних дисциплін, володіти категоріально-понятійним апаратом історичної науки

**ПРН6.** Знати сучасні наукові підходи в галузі громадянської освіти, орієнтуватися в нормативно-правовій базі та структурі правової системи України

**ПРН7.** Інтегрувати знання з історії та громадянської освіти в цілісну педагогічну діяльність, реалізовувати міждисциплінарні підходи.

**ПРН9.** Проводити історико-краєзнавчу та пошуково-дослідницьку роботу у закладах загальної середньої та позашкільної освіти із залученням учнів до вивчення культурної спадщини рідного краю.

**5. Організація навчання курсу****Обсяг курсу**

Вид заняття	Загальна кількість годин
Лекції	22/6
семінарські заняття / практичні / лабораторні	28/4
самостійна робота	40/80

**Ознаки навчальної дисципліни**

Семестр	Предметна спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибіркового
2	А4.03 "Середня освіта (історія і громадянська освіта)"	I	Нормативний

**Тематика курсу**

Назва теми	Кількість годин, відведених на:		
	Лекції	Семінарські	Індивідуальні
<b>Тема № 1.</b> Давня історія народів Центрально - Східної Європи.	2/2	–	2/4

Витоки, походження, формування етносів.			
<b>Тема № 2.</b> Слов'янські народи в давнину.	–	2/2	2/4
<b>Тема № 3.</b> Полабсько-поморські слов'яни.	–	2/0	2/4
<b>Тема № 4.</b> Утворення станово-представницьких монархій та їх вплив на формування соціальної структури європейських країн.	2/2	2/0	2/4
<b>Тема № 5.</b> Структурна перебудова господарства європейської економіки та її вплив на господарський розвиток країн Центрально-Східної Європи.	2/0	2/0	2/4
<b>Тема № 6.</b> Реформація та Контрреформація в Центрально-Східній Європі в XVI-XVIII ст. Реформаційні рухи в слов'янських країнах.	2/0	2/2	2/4
<b>Тема № 7.</b> Угорщина в системі міжнародних відносин країн Центрально-Східної Європи XVI – XVII ст.	2/0	2/0	2/6
<b>Тема № 8.</b> Етнополітичний розвиток словацьких земель в XVI-XVII ст.	–	2/0	2/6
<b>Тема № 9.</b> Міжнародне становище в Європі на початку XVII ст. Тридцятилітня війна 1618-1648 рр. Вестфальський мир 1648 р.	2/0	2/0	2/0
<b>Тема № 10.</b> Південнослов'янські народи під владою Османської імперії в XIV – XVIII ст.	2/0	2/0	4/6
<b>Тема № 11.</b> Етнополітичний розвиток Польського королівства в XVI – XVII ст.	2/2	2/0	4/8
<b>Тема № 12.</b> Утворення Пруського королівства та його зовнішня політика у XVIII ст.	2/0	2/0	4/8
<b>Тема № 13.</b> Етнополітичний розвиток чеських земель та політика освіченого абсолютизму Габсбургів у XVII-XVIII ст.	2/0	2/0	4/8
<b>Тема № 14.</b> Етнополітичний розвиток словенських та хорватських земель у складі Австрії.	2/0	2/0	4/8
<b>Контрольна робота</b>	–	2/0	–

Разом за семестр	22/6	28/4	40/80
------------------	------	------	-------

### 6. Система оцінювання курсу

#### Загальна система оцінювання навчальної дисципліни

Відповідно [Порядку організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника](#) та [Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника](#) знання студентів оцінюються як з теоретичної, так і з практичної підготовки.

Поточний контроль з дисципліни «Історія Центрально-Східної Європи в давні часи і середньовіччі» відбувається у формі усного опитування або письмового експрес-контролю на семінарських заняттях; написання двох контрольних робіт, в т.ч. у формі тестування на платформі дистанційного навчання <http://www.d-learn.pnu.edu.ua/>; підготовки і захисту індивідуального завдання; з урахуванням контролю самостійної роботи. Результати поточного контролю враховуються при визначенні підсумкової екзаменаційної оцінки з дисципліни.

**Оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти з усіх видів навчальної роботи здійснюється за стобальною шкалою і переводиться у національну шкалу та шкалу ЄКТС за схемою:**

Шкали оцінювання:		
Університетська	Національна	Шкала ЄКТС
90-100	відмінно	A
80-89	добре	B
70-79		C
60-69	задовільно	B
50-59		E
26-49	незадовільно (з можливістю повторного складання)	FX
1-25	незадовільно (з обов'язковим повторним курсом)	F

Загальна оцінка, яка максимально становить 100 балів, виводиться на основі суми балів, отриманих за всі види контролю знань.

#### **Структура розподілу балів в межах аудиторно-самостійної роботи:**

- 1) 30 балів – перевірка засвоєння студентами знань та умінь в ході семінарських занять шляхом оцінювання усних відповідей та коротких письмових / тестових робіт;
- 2) 10 балів – контроль засвоєння знань та навичок шляхом написання здобувачами освіти двох контрольних робіт (у розгорнутій та/або тестовій формі);

	<p>3) 10 балів – підготовка і захист індивідуального завдання;  4) 50 балів – виконання підсумкової контрольної роботи.</p> <p>Семестровий контроль у формі заліку виставляється на основі результатів роботи студента впродовж усього семестру, підсумкова кількість балів з дисципліни складає максимум 50, за роботу під час заліку максимально студент може набрати 50 балів.</p>
<p><b>Оцінювання усних  відповідей на  семінарських  заняттях</b></p>	<p><b>Оцінювання знань на семінарських заняттях здійснюється за 100-бальною шкалою (підсумковий максимум 30 балів).</b>  Передбачається обговорення проблемних питань на задану тематику, участь в дискусії, виступи ( в т.ч. презентації) за темами семінарських занять.</p> <p><b>На семінарському занятті діє такий принцип оцінювання :</b></p> <p><b>«Відмінно» А (90-100 балів)</b> – здобувач освіти міцно засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, основні положення наукових першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і будує відповідь, вільно використовує набуті знання при аналізі практичного матеріалу, володіє понятійним апаратом, відмінно орієнтується в історичній хронології, володіє просторовою компетенцією, вміє систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати історичний матеріал. Повною мірою володіє історичним критичним мисленням, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок;</p> <p><b>«Добре» В (80-89 балів)</b> – здобувач освіти добре засвоїв теоретичний матеріал, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, аргументовано викладає його; має практичні навички, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного матеріалу, знає історичну термінологію, добре орієнтується в історичній хронології, володіє просторовою компетенцією, вміє систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати історичний матеріал. Достатньо володіє історичним критичним мисленням, однак орбіть окремі помилки; будує аргументацію на основі декількох доказів;</p> <p><b>«Добре» С (70-79 балів)</b> – здобувач освіти достатньо володіє історичним критичним мисленням, аналізом і синтезом. Здатен (на) самостійно оцінювати суспільні явища, процеси і тенденції давньої і середньовічної історії України, будує аргументацію на основі 2-3 доказів. Вміє організувати пошук, аналіз та інтерпретацію історичних джерел, може порівнювати й оцінювати діяльність історичних осіб, визначати роль людського фактора в історії, однак не може розкрити внутрішні мотиви й зовнішні чинники діяльності історичних осіб. Загалом має добрі знання програмного матеріалу, але є певні прогалини, має добрі уміння і навички, однак відповідь містить помилки.</p> <p><b>«Задовільно» D (60-69 балів)</b> – здобувач освіти в основному опанував теоретичними знаннями навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але непереконливо відповідає, плутає поняття, додаткові питання викликають невпевненість або відсутність стабільних знань. Відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати</p>

	<p>факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю. Посередньо володіє історичним критичним мисленням, аналізом і синтезом. Здатен (на) посередньо оцінювати суспільні явища, процеси і тенденції давньої і середньовічної історії Європи. Виявляє знання основного матеріалу, проте є суттєві недоліки, має задовільні уміння і навички; відповідь не чітка і спрощена, у письмовій роботі є багато помилок. Посередньо знає історичну термінологію і слабо володіє понятійним апаратом, задовільно орієнтується в історичній хронології, недостатньо володіє просторовою компетенцією; не вміє систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати історичний матеріал.</p> <p><b>«Задовільно» E (50-59 балів)</b> – здобувач має значні прогалини у знаннях, допускає багато помилок, уміння і навички на низькому рівні; не здатен (на) використати знання, уміння і навички на практиці; відповідь спрощена, у письмовій роботі є суттєві помилки. Знає на низькому рівні історичну термінологію і слабо володіє понятійним апаратом, на низькому рівні орієнтується в історичній хронології, поверхово володіє просторовою компетенцією; не вміє систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати історичний матеріал. Володіє історичним критичним мисленням, аналізом і синтезом на елементарному рівні. Може поверхово оцінювати суспільні явища, процеси і тенденції в Європі. Не може переконливо аргументувати. Знає історичну персоналістику на елементарному рівні. Не має системних знань.</p> <p><b>Незадовільно FX (26-49)</b> – у здобувача елементарні знання фактичного матеріалу (до 50%), відсутні уміння і навички, відповідь не змістовна, у письмовій роботі є суттєві помилки. Студент використовує виключно інформацію із підручника, довідника. Практично не знає історичну термінологію (до 50%), незадовільно орієнтується в історичній хронології (до 50%), не володіє просторовою компетенцією; не вміє систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати історичний матеріал. Не володіє історичним критичним мисленням, аналізом і синтезом. Не здатен (на) оцінювати суспільні явища, процеси і тенденції давньої і середньовічної історії Європи. Відсутня об'єктивна і неупереджена аргументація, самооцінка і оцінка інших. Знає історичну персоналістику на рівні переліку історичних постатей. Не завжди дотримується етики професійної взаємодії.</p> <p><b>Незадовільно F (1-25)</b> здобувач освіти не опанував навчальний матеріал дисципліни, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутні наукове мислення, практичні навички не сформовані.</p> <p>Пропущене заняття або негативну оцінку, отриману на семінарському занятті, здобувач освіти зобов'язаний(-на)</p> <p>«відпрацювати» у формі, визначеній викладачем згідно встановленого графіку навчання. При цьому може виставлятися оцінка, а попередня не впливатиме на середній бал здобувача освіти.</p>
<p><b>Вимоги до письмових контрольних робіт</b></p>	<p>Письмові контрольні роботи передбачені після 6-го і 11-го семінарських занять. Друга контрольна робота, як правило, виконується в тиждень, передбачений для проведення в університеті контролю самостійної роботи (далі – КСР).</p> <p>Завдання на контрольній роботі складаються із трьох питань. Оцінка за розгорнуті відповіді на питання виставляється у 100- бальній шкалі, оцінка за контрольну роботу визначається як середнє зважене з отриманих за відповіді балів.</p>

	<p><b>Критерії оцінювання відповіді на розгорнуте запитання:</b></p> <p>«відмінно» А (90-100 балів) – відповідь детально структурована та вичерпна. Здобувач освіти повноцінно розкриває матеріал, логічно мислить, вільно використовує теоретичні знання, демонструє знання історичних джерел та наукової літератури, висловлює власне ставлення, робить ґрунтовні узагальнення та висновки, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок.</p> <p>«добре» В (80-89 б.) – відповідь структурована, здобувач освіти розкриває суть питання. Демонструє знання значної кількості фактичного матеріалу, але допускає окремі помилки. Робить фрагментарні узагальнення, усвідомлює роль і значення конкретних подій.</p> <p>«добре» С (70-79 б.) – відповідь структурована, здобувач освіти розкриває суть питання, але має певні прогалини та розриви. Демонструє знання значної кількості фактичного матеріалу, але допускає низку окремих помилок. Робить фрагментарні узагальнення.</p> <p>«задовільно» D (60-69 б.) – здобувач освіти розкриває суть питання зі значними прогалинами та розривами. Демонструє знання найбільш важливих термінів, понять, але допускає значні помилки. На задовільному рівні володіє матеріалом. Узагальнення практично відсутні або дуже фрагментарні.</p> <p>«задовільно» E (50-59 б.) – здобувач освіти розкриває суть питання зі значними прогалинами та розривами. Демонструє знання найбільш важливих термінів, понять, але допускає значні помилки. На задовільному рівні володіє матеріалом. Узагальнення практично відсутні або вони дуже фрагментарні.</p> <p>«незадовільно» Fx/F (0-49 б.) – здобувач демонструє знання одиничних фактів або допускає значні помилки. Не володіє ключовими поняттями, узагальнення відсутні. Відповідь містить лише одиничні конкретні факти або узагальнюючу інформацію.</p>
<p><b>Вимоги до письмових тестових робіт</b></p>	<p>Проводяться у системі дистанційного навчання університету <a href="https://d-learn.pnu.edu.ua">https://d-learn.pnu.edu.ua</a>. Тестові питання (як правило, одне на 1-у хвилину) в системі дистанційного навчання університету, оцінені за стобальною шкалою, при виставленні оцінки викладачем в журнал АСУ-КНУВС, автоматично переводяться відповідно до розподілу балів дисципліни в електронному журналі.</p>
<p><b>Вимоги до індивідуального завдання</b></p>	<p>Індивідуальне завдання виконується у формі презентації за однією з тем програмових вимог курсу (на вибір студента). Захист презентацій відбувається, як правило, аудиторно у визначений і погоджений із студентами заздалегідь час. Презентація повинна містити джерелознавчий та історіографічний компоненти. Під час захисту студенти усно представляють свої завдання, відповідають на додаткові питання викладача та одногрупників.</p> <p>Індивідуальне завдання оцінюється у стобальній системі: «відмінно» А (90–100 б.), «добре» В (80–89 б.), «добре» С (70–79 б.), «задовільно» D (60–69 б.), «задовільно» E (50–59 б.). У кінцевому підсумку, «вага» підсумкової оцінки індивідуального завдання в електронному журналі АСУ:КНУВС визначена на рівні 10 балів.</p> <p><b>Критерії оцінювання індивідуального завдання:</b></p> <p>Оцінка «відмінно» А (90–100 б.) ставиться за роботу, яка має творчий, самостійний характер. Складено якісний розгорнутий план. Використано репрезентативну кількість джерел та сучасну наукову літературу. Продемонстровано майстерне поєднання цитат із джерел з глибоким</p>

	<p>аналізом істориків та обґрунтованими власними коментарями. Встановлено причинно-наслідкові зв'язки.</p> <p>Оцінка «добре» В (80–89 б.) ставиться за роботу, в якій тема розкрита повно, але аналіз джерел подекуди поступається описовості. План логічний. Використано 5 і більше наукових праць. Влучні коментарі істориків присутні, проте власна інтерпретація студента менш виразна.</p> <p>Оцінка «добре» С (70–79 б.) Тема розкрита загалом правильно, але присутні неточності у викладі фактів. Джерельна база нараховує 4–5 джерел/праць. Структура «джерело – коментар» витримана, але зв'язок між ними не завжди логічно бездоганний.</p> <p>Оцінка «задовільно» D (60–69 б.). Тема розкрита поверхово, план занадто простий. Джерельна база: менше 4-х наукових джерел. Тема розкрита непослідовно, нелогічно. У відповіді на додаткові питання студент губиться, допускає помилки.</p> <p>Оцінка «задовільно» E (50–59 б.). Здобувач володіє лише частиною фактичного матеріалу. Порушена логіка викладу. Використано лише 2–3 джерела. Відсутня інтегрованість історичних джерел. Відповіді на питання неповні, студент слабо володіє темою.</p> <p>Оцінка «незадовільно» FX-F (0-49 б.) Тема не розкрита або наявні ознаки плагіату. Робота не має належної структури (непослідовність, нелогічність викладу). Наукова термінологія не використовується.</p>
<p><b>Умови допуску до підсумкового контролю</b></p>	<p>Для отримання допуску до підсумкового контролю (заліку) студент(-ка) має належним чином виконати всі види робіт, передбачені силабусом навчальної дисципліни.</p> <p>Здобувач освіти, який в установлений термін не виконав усіх форм роботи і (або) отримав менше 25 балів за поточний контроль направляється на талон № 2. До того часу, студент(-ка) має виконати/доопрацювати всі форми роботи.</p> <p>Отримані «незадовільні» оцінки відпрацьовуються в обов'язковому порядку. Зарахування пропущених занять відбувається за допомогою методів усного опитування чи тестування.</p>
<p><b>Підсумковий контроль</b></p>	<p>Семестровий контроль у формі заліку передбачає, що підсумкова оцінка за стобальною шкалою визначається як сума балів, отриманих за всі види поточного контролю протягом семестру.</p> <p>Порядок обчислення підсумкового балу:</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1) 30 балів – перевірка засвоєння студентами знань та умінь в ході семінарських занять шляхом оцінювання усних відповідей та коротких письмових / тестових робіт;</li> <li>2) 10 балів – контроль засвоєння знань та навичок шляхом написання здобувачами освіти двох контрольних робіт (у розгорнутій та/або тестовій формі);</li> <li>3) 10 балів – підготовка і захист індивідуального завдання;</li> <li>4) 50 балів – виконання підсумкової контрольної роботи.</li> </ol> <p>Студенту, який має наукові публікації, виступи на наукових конференціях, бере активну участь в роботі студентського наукового гуртка, був учасником олімпіад, конкурсів з відповідної (чи суміжної) дисципліни за поданням наукових керівників чи керівників наукових гуртків та рішенням кафедри в підсумковий семестровий бал може додаватись максимально 10 балів за участь в науковій роботі (за умови, що підсумковий семестровий бал не перевищує 100 балів).</p>
<p><b>7. Політика курсу</b></p>	

**Академічна доброчесність:**

Навчальний процес побудований на основі дотримання принципів академічної доброчесності, прозорості та законності роботи. Як викладач, так і здобувач освіти, дотримуються: [Кодексу честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника](#); [Положення про Комісію з питань етики та академічної доброчесності Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника](#); [Положення про запобігання академічному плагіату в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника](#); [Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника](#).

У випадку порушення норм академічної доброчесності під час виконання завдань поточного чи підсумкового контролю, виявів академічної недоброчесності (списування) викладач виставляє 0 балів та пропонує студентові повторно виконати необхідний вид роботи.

Під час занять забороняється користування мобільним телефоном.

Студенти, **котрі навчаються за індивідуальним графіком**, опрацьовують матеріал самостійно з обов'язковим проходженням усіх тестувань в системі дистанційного навчання d-learn та виконанням завдань відповідно до індивідуального графіку навчання, складеного та погодженого з викладачем на початку семестру. Умови навчання за індивідуальним графіком регламентують-ся [Положенням про порядок навчання здобувачів вищої освіти за індивідуальним графіком у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника](#).

**Відвідування занять** обов'язкове. У випадку пропуску відпрацьовується тема пропущеного заняття. Як правило, «відпрацювання» проходить в усній формі (в окремих випадках, коли є поважні причини, – онлайн) або шляхом вирішення тестових завдань на сайті дистанційного навчання.

Можливість і порядок відпрацювання пропущених студентом занять регламентується документом: [Порядок організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти](#). У разі отримання незадовільної оцінки з навчальної дисципліни за талоном №3 або не допуску до екзаменів внаслідок не виконання навчального плану, студент має право на повторне вивчення курсу, що регулюється [Положенням про порядок повторного вивчення дисциплін \(кредитів ECTS\) в умовах ECTS](#)

**Неформальна освіта:** Можливість зарахування результатів неформальної освіти регламентується [Положенням про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника](#)

**8. Рекомендована література****Основна:**

1. Абашина Н. С., Козак Д. Н., Синиця Є. В., Терпильовський Р. В. Давні слов'яни. Археологія та історія. Київ, 2012. 366 с. [https://shron1.chtyvo.org.ua/Abashyna\\_NS/Davni\\_sloviany\\_Arkheolohiia\\_ta\\_istoriia.pdf?](https://shron1.chtyvo.org.ua/Abashyna_NS/Davni_sloviany_Arkheolohiia_ta_istoriia.pdf?)
2. Баран В. Д. Давні слов'яни. Київ, 1998. 336 с. [http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online\\_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0000273](http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0000273)
3. Вандич П. Ціна свободи. Історія Центрально-Східної Європи від Середньовіччя до сьогодення. К.: Критика, 2004. 462 с. [https://shron1.chtyvo.org.ua/Vandyich\\_Potr/Tsina\\_svobody\\_Istoriia\\_Tsentralno-Skhidnoi\\_Yevropy\\_vid\\_Serednovichchia\\_do\\_sohodennia.pdf?](https://shron1.chtyvo.org.ua/Vandyich_Potr/Tsina_svobody_Istoriia_Tsentralno-Skhidnoi_Yevropy_vid_Serednovichchia_do_sohodennia.pdf?)
4. Власто А.П. Запровадження християнства у слов'ян: Вступ до середньовічної історії слов'янства / З англ. пер. Р. Ткачук та Ю. Терех. Київ.: Юніверс, 2004. 496 с. [https://shron1.chtyvo.org.ua/Vlasto\\_AP/Zaprovadzhennia\\_khrystyianstva\\_u\\_slovian.pdf?](https://shron1.chtyvo.org.ua/Vlasto_AP/Zaprovadzhennia_khrystyianstva_u_slovian.pdf?)
5. Гейштор А. Слов'янська міфологія. Київ, 2014. 416 с.

- [https://shron1.chtyvo.org.ua/Heishtor\\_Aleksand/Slovianska\\_mifolohiia.pdf](https://shron1.chtyvo.org.ua/Heishtor_Aleksand/Slovianska_mifolohiia.pdf)
6. Дворнік Френсіс. Слов'яни в Європейській історії та цивілізації / Пер. з англ. Київ : ДУХ І ЛІТЕРА, 2005. 512 с.  
[https://chtyvo.org.ua/authors/Dvornik\\_Frensis/Sloviany\\_v\\_ievropeiskii\\_istorii\\_ta\\_tsyvilizatsii/](https://chtyvo.org.ua/authors/Dvornik_Frensis/Sloviany_v_ievropeiskii_istorii_ta_tsyvilizatsii/)
7. Дейвіс Н. Європа. Історія. Київ., 2001.  
[https://chtyvo.org.ua/authors/Deivis\\_Norman/Yevropa\\_Istoriia/](https://chtyvo.org.ua/authors/Deivis_Norman/Yevropa_Istoriia/)
8. Зінько Ю. А., Калитко С. Л., Кравчук О. М., Поп І. І. Нариси історії Чехії. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. 464 с.  
[https://shron1.chtyvo.org.ua/Zinko\\_Yurii/Narysy\\_istorii\\_Chekhii.pdf?](https://shron1.chtyvo.org.ua/Zinko_Yurii/Narysy_istorii_Chekhii.pdf?)
9. Історія західних та південних слов'ян з давніх часів до ХХ ст. / За ред. проф. В. І. Ярового. Київ: Либідь, 2001. С. 3 – 25. [http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online\\_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0001831](http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0001831)
10. Історія Центрально-Східної Європи / За ред. проф. Леоніда Зашкільняка. Львів, 2001. 658 с.  
[https://chtyvo.org.ua/authors/Zashkilniak\\_Leonid/Istoriia\\_Tsentralno-Skhidnoi\\_Yevropy/](https://chtyvo.org.ua/authors/Zashkilniak_Leonid/Istoriia_Tsentralno-Skhidnoi_Yevropy/)
11. Зашкільняк Л. О., Крикун М. Г. Історія Польщі: Від найдавніших часів до наших днів. Львівський національний університет імені Івана Франка; Інститут історичних досліджень; Центр історичної полоністики. Львів: Львівський національний університет ім. І. Франка, 2002. 752 с.  
[https://shron1.chtyvo.org.ua/Zashkilniak\\_Leonid/Istoriia\\_Polschi\\_Vid\\_naidavnishykh\\_chasiv\\_do\\_nashykh\\_dniv.pdf?](https://shron1.chtyvo.org.ua/Zashkilniak_Leonid/Istoriia_Polschi_Vid_naidavnishykh_chasiv_do_nashykh_dniv.pdf?)
12. Норкус З. Непроголошена імперія. Велике князівство Литовське з погляду порівняльно-історичної соціології імперій. Пер. з лит. Петро Білинський. Київ: Критика, 2016. 440 с.  
[https://shron1.chtyvo.org.ua/Zenonas\\_Norkus/Neproholoshena\\_imperiia\\_Velyke\\_kniazivstvo\\_Lytovske\\_z\\_pohliadu\\_porivnialno-istorychnoi\\_sotsiologhii\\_i.pdf?](https://shron1.chtyvo.org.ua/Zenonas_Norkus/Neproholoshena_imperiia_Velyke_kniazivstvo_Lytovske_z_pohliadu_porivnialno-istorychnoi_sotsiologhii_i.pdf?)
13. Острогорський Г. Історія Візантії. Львів: Літопис, 2002. 608 с.  
[https://shron1.chtyvo.org.ua/Ostrogorskyi\\_Georg/Istoriia\\_Vizantii.pdf?](https://shron1.chtyvo.org.ua/Ostrogorskyi_Georg/Istoriia_Vizantii.pdf?)
14. Хрестоматія з історії західних та південних слов'ян: давня доба, середньовіччя. Навчальний посібник для ВНЗ. Київ: Либідь, 2011. 416 с. <https://toloka.to/t61890>
15. Чорній В. Історія Болгарії. Львів, 2007. 463 с. <https://toloka.to/t62098>

#### Додаткова:

- 1.Благоєвић, Милош (2001). Државна управа у српским средњовековним земљама. Београд, 2001. 344 с. <https://ru.scribd.com/document/401252605/Blagojevic-Drzavna-uprava-u-srpskim-srednjovekovnim-zemljama-pdf>
- 2.Благоєвић, Милош (2004). Немањићи и Лазаревићи и српска средњовековна државност. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства. <https://ru.scribd.com/document/169335352/Blagojevic-Milos-Nemanjici-i-Lazarevici-Srpska-Srednjovekovna-Drzavnost>
- 3.Живковић, Тибор (2000). Словени и Ромеји: Славизација на простору Србије од VII до XI века (PDF). Београд: Историјски институт САНУ. <https://ia800304.us.archive.org/26/items/TiborZivkovic-SloveniIRomeji/TiborZivkovic-SloveniIRomeji.pdf>
- 4.Златарски В. История на българската държава през средните векове. Том I., История на Първото българско царство. Част I. Епоха на хуно-българското надмощие (679 – 852), София 1918. <http://www.promacedonia.org/vz1a/index.html>
- 5.Златарски В. История на българската държава през средните векове. Том I. История на Първото българско царство. Част II. От славянизацията на държавата до падането на Първото царство (852 – 1018), София 1927. <http://www.promacedonia.org/vz1b/index.html>
- 6.Златарски В. История на българската държава през средните векове. Том II. България под византийско владичество (1018 – 1187), София 1934. <http://www.promacedonia.org/vz2/index.html>
- 7.Златарски В. История на българската държава през средните векове. Том III. Второ българско

- царство. България при Асеновци (1187 – 1280), София 1940.  
<http://www.promacedonia.org/vz3/index.html>
8. Логос, Александар А. (2017). Историја Срба I. Београд. <https://www.academia.edu/35327198>
9. Ћирковић, Сима. Историја српског народа (6 књига). Београд 1981 – 1983.  
[https://sr.wikipedia.org/wiki/%D0%98%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%98%D0%B0\\_%D1%81%D1%80%D0%BF%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%B3\\_%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%B0\\_\(%D0%BA%D1%9A%D0%B8%D0%B3%D0%B0\)](https://sr.wikipedia.org/wiki/%D0%98%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%98%D0%B0_%D1%81%D1%80%D0%BF%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%B3_%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%B0_(%D0%BA%D1%9A%D0%B8%D0%B3%D0%B0))
10. Ћирковић, Сима. Срби међу европским народима. Б., 2009.  
[https://inslav.ru/sites/default/files/editions/2009\\_chirkovich\\_istorija\\_serbov.djvu](https://inslav.ru/sites/default/files/editions/2009_chirkovich_istorija_serbov.djvu)
11. Labuda Gerard. Pierwsze państwo polskie, Kraków, 1989. 80 s.  
<https://www.wbc.poznan.pl/dlibra/publication/444968/edition/391743/content>
12. Pavlicevic Dragutin. Kratka politicka i kulturna povijest Hrvatske. Zagreb: Hrvatski informativni centar, 1998. <https://web.archive.org/web/20040630065858/http://www.hic.hr/books/pavlicev/>
14. Šanjek T. Krscanstvo na hrvatskom prostoru. Zagreb, 1991.  
<https://ru.scribd.com/document/26399105/Franjo-%C5%A0anjek-KR%C5%A0%C4%86ANSTVO-NA-HRVATSKOM-PROSTORU>

Викладач \_\_\_\_\_ **Дебенко В. З.**,  
 доцент кафедри історії Центральної та Східної Європи і  
 спеціальних галузей історичної науки